

Δέν φαίνε μόνο οι εργαζόμενοι

Όταν γράφουμε την περασμένη Τετάρτη για την κακή μοίρα των κρατικών θεάτρων, ρίξαμε αρκετές εϋθύνες στους εργαζόμενους και στο υπουργείο. Ισως θα πρέπει να πει κανείς, για να είναι πιο δίκαιος, ότι μεγάλο μέρος της εϋθύνης για την πορεία ενός καλλιτεχνικού οργανισμού φέρνουν (πάντα κι όχι μόνο σήμερα) η διοίκηση και η διεύθυνση του. Γιατί μπορεί να γίνουν όσοδήποτε καλοί κανονισμοί, να υπάρχουν θαυμάσιοι εργαζόμενοι και - ακόμη - να υπάρχει οικονομική ευχέρεια. Αν το συμβούλιο και η διεύθυνση του θεάτρου δεν είναι έμπειροι, δέιοι, έντιμοι και εμπνευσμένοι άνθρωποι, η κατάληξη του θεάτρου θα είναι τραγική. Γι' αυτό θα έπρεπε, ίσως, σε οποιαδήποτε μελλοντική θεσμική αλλαγή, να αλλάξουν στα κρατικά θέατρα, να υπάρχουν συγκεκριμένες εϋθύνες και συνέπειες για τους αποτυχημένους διευθυντές και συμβούλους. Δεν είναι νοητό να εργάζεται κανείς σαν κεφαλάς έναν θεατρικό οργανισμό, να αποτυγχάνει (για διανοητική αλαλία) και να αποχωρεί άδρόχως ποιά. Γιατί τα λάθη των υπευθύνων τα πληρώνει το θέατρο και οι εργαζόμενοι σ' αυτό - και τα πληρώνουν για καιρά...

Δέν είναι λίγοι οι 95 ήθοιοι

Μάλλον για όφελος προορίζεται το επιχείρημα ότι η «Ερμιόνη» δεν ανεδείχθη στα ΚΘΒΕ γιατί οι ήθοιοι του δεν είναι εκατό αλλά... μόνον 95. Ντροπή! Κάποτε το ίδιο θέατρο με εξήντα ή ογδόντα, αν θέλετε, ήθοιους παρουσίαζε και πολλά και πολυπρόσωπα έργα. Εφέτος το κρατικό μας θέατρο παρουσιάζει τρία μόνο καινούργια έργα στην κεντρική του σκηνή και τέσσερα στην μικρή, την παραγωγή αυτή την πετύχαινε ο Καραντινός με τριάντα ήθοιους, ενώ ο Ευαγγελιάδης με περίπου ογδόντα ήθοιους ανέβασε πάνω από δώδεκα έργα. Επομένως, για μία ακόμη φορά οι συνδικαλιστές των ήθοιων προσβάλλουν την απλή λογική.

Κι άλλη προεργασία για το θέατρο

Νά, λοιπόν, παύ το φάουλ αυτή την φορά το κάνει μια θιβεσιολογία και μελέτη πανεπιστημιακή. Στην έθεσθ επιβλήου, η Θεσσαλονίκη του θιβλήου, «Η Θεσσαλονίκη του θιβλήου», που περιλαμβάνει πολιτισμικά και ιστορικά στοιχεία, αν εξαιρεθούν οι λογοτέχνες. Αν εξαιρεθούν οι λογοτέχνες, οι υπόλοιποι άδικούνται. Γιατί δεν είναι δυνατόν να θέλεις να παρουσιάσεις λογοτεχνία της Θεσσαλονίκης και να λείπει το θέατρο «Μικτήρα Θεσσαλονίκη» του Γενίτση, τα θιβελία τουλάχιστον του Ιωάννου ή του Βασιλικού, αλλά και άλλων, που, λίγο -

Η φθορά του χρόνου και της ρύπανσης Όταν τὰ έργα τέχνης βρίσκονται σὲ κίνδυνο

Υποτυπώδης στην Ελλάδα ή κατάλληλη συντήρηση

Μέσα στις πολλές διαμαρτυρίες που υπάρχουν για την έλλειψη, στον πολιτιστικό τομέα της συμπεριφοράς, αναφέρεται συχνά και αυτή της έλλειψης μιας πινακοθήκης, αντίστοιχης της Εθνικής πινακοθήκης των Αθηνών, που θα συγκεντρώνει τα αξιόλογα έργα της Θεσσαλονίκης, αλλά και της Μακεδονίας γενικότερα.

Ονόματα αναγνωρισμένα σε όλη την Ελλάδα, αλλά και διεθνούς ακτινοβολίας, δημιουργήσαν και δημιουργούν παράδοση στη ζωγραφική, και η συλλογική έκθεση των έργων τους, εάν αντιπροσωπευτικό χώρο, οίονα θα αποτελούσε τιμή, αλλά και πόλο έλξης για τη Θεσσαλονίκη. Ωστόσο, παραμένουν σκορπισμένα, τα πιο ταχικά έργα σε τοίχους ιδιωτών, τα άλλα εγκατελεμμένα σε κάποιες αποθήκες ή ξεχασμένα, περιμένοντας τη μοναδική ευκαιρία να εκτεθούν, από καιρού εις καιρόν, σε μία προσπάθεια κάποιου ή κάποιων, για εικαστική κίνηση στην πόλη.

Και βέβαια, όταν, ίσως απορροστεί κάποτε η δημιουργία πινακοθήκης, τα περισσότερα καλλιτεχνήματα, θα είναι ακατάλληλα λόγω των φθορών, που από το χρόνο και την αδιαφορία θα έχουν υποστεί. Γιατί, έχει επανειλημμένα ειπωθεί ότι δεν υπάρχουν στη χώρα πολιτιστικές υποδομές. Είναι, ενώ αρκετοί μπορεί να διαβάσουν το αντίτιμο της αξιοσύνης πινάκια για να τον άποστησουν, λίγοι είναι εκείνοι που φροντίζουν για τη σωστή διατήρησή του, και ακόμη λιγότεροι, ελάχιστοι, εκείνοι που θα μπορούσαν να αναλάβουν την επαγγελματική εϋθύνη γι' αυτό.

Στα πρόσφατα χρόνια, πολλές συζητήσεις έγιναν για αναστηλώσεις μνημείων, για διατήρηση και άλλα παρόμοια, όσον αφορά κτίσματα και τα έπι' αυτών υπάρχουν, ψηφιστά τα τοιχογραφίες για παράδειγμα, και πράγματι αρκετές προσπάθειες έγιναν για μεταβολή των συζητήσεων σε πράξεις. Ελπιδοφόρο αυτό και φυσικά, αναγκαίο, δεδομένου ότι σχετίζεται και με το μεγαλύτερο μέρος της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

Όμως, ποιος θα μπορούσε να άποστητήσει πώς και οι ζωγραφικοί πίνακες στην Ελλάδα έχουν βαθιές και άξιοι μνημονεύτες ρίζες, ποιος θα μπορούσε να άποστητήσει το «θέμα» της παιδαγωγικής πολιτιστικής κληρονομιάς, που οι εικόνες του Αγίου Όρους κατέχουν, ποιος θα μπορούσε να άποστητήσει, τέλος, την τεράστια προσφορά των νεότερων και σύγχρονων ζωγράφων μας;

Οι ειδικοί

άντικείμενα που το κοσμούσαν και το κοσμούν, την όδηγηση, όπως ανέφερε, στην έπιλογή αυτού του επαγγέλματος, εγκαταλείποντας την αρχική της ιδέα, της αρχιτεκτονικής. Οι δυσκολίες, φυσικά, ήταν μεγάλες, δεδομένου ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχουν πανεπιστημιακό επίπεδο σχολές συντήρησης έργων τέχνης, παρά μόνο μέση σχολή. Αποφασίζοντας να πάει στην Αγγλία, στο χρόνο προετοιμασίας της για τη γλώσσα, κάνει αίτηση για έθελοντική, δωρεάν εργασία στο Μπενάκειο,

ση των αντικειμένων, αλλά και τη διεύθυνση του χώρου, όσον αφορά τις κλιματολογικές συνθήκες. Η διαφορά των συνθηκών κλίματος, αποτελεί βασική αίτια, φθορά των έργων ζωγραφικής, γι' αυτό πρέπει να δίδεται προσοχή στη θερμοκρασία και υγρασία, του χώρου που το έργο είναι τοποθετημένο, όπως και στις άποτες μεταβολές (κρύα - ζέστη), σε περίπτωση μετακίνησής του. Άλλοι παράγοντες φθοράς, όπως έπισημαίνει η κ. Παπαδοπούλου, είναι η ότμοσφαιρική ρύπανση,

της τέχνης, της ζωγραφικής και της φωτογραφίας.

Μέ τον όρο συντήρηση διεθνώς έννοουμε τρεις σαφείς λειτουργίες που άσχολούνται άποκλειστικά με τη δίσωση των έργων τέχνης, την εξέταση, τη διατήρηση και την αίσθητική άποκατάσταση.

Η εξέταση είναι η πρωταρχική διαδικασία για να προσδιοριστεί η αρχική όψη και τα υλικά που άποτελούν ένα έργο, αλλά και το μέγεθος των φθορών, μεταρριών ή καταστροφών που έχουν προκληθεί σε αυτό.

Λεπτομέρεια από εικόνα του Αγίου Ματθαίου του Μάκ Κόννελ, σε έπιλησία της Αγγλίας. Φαίνεται καθαρά ότι το δεξί μισό τμήμα της έχει καθαριστεί καλλιπώς.

όπου γίνεται δεκτή. Με την ίδια τακτική εργάστηκε και στο λαογραφικό μουσείο Αθηνών, ενώ αναγράφω, για δυομια χρόνια βοηθός ενός ιδιωτικού συντηρητή, άποκτώντας πολύτιμη πείρα. Πολύτιμη, όπως λέει η ίδια, γιατί στη σχολή Γκέιτσορντ της Αγγλίας, άσχονται με την ύπωση, δημιουργεί θετικό όση, σε έλδιστους φυσικά ποσότητες, το μικρός, φυσικούς και ιστορικούς χείμαρρους, αλλά και άσους έχουν πείρα τριών χρόνων και πάνω, πράγμα που φυσικά έλεγχεται στις εξετάσεις. Μετά από την άποφοίτησή της άπο

πρόβλημα που η Θεσσαλονίκη γνωρίζει καλά, και στο όποιο άοιελαι τα έξοφλόνια των ανάγλυφων παραστάσεων της Καμόρας. Επεξηγώντας το θέμα αυτό, η έιδικός λέει ότι το διαέλιξι του βελου της ότμοσφαιρας, όταν έρχεται σε έπαφή με την ύπωση, δημιουργεί θετικό όση, σε έλδιστους φυσικά ποσότητες, το μικρός, φυσικούς και ιστορικούς χείμαρρους, αλλά και άσους έχουν πείρα τριών χρόνων και πάνω, πράγμα που φυσικά έλεγχεται στις εξετάσεις. Μετά από την άποφοίτησή της άπο

Ειδικότερα, για την ύπωση, άνε-

Η αίσθητική άποκατάσταση είναι η

Πολύπλευρος λογοτέχνης

Πέρασε ένας χρόνος χωρίς τον Ιωάννου

Σημαντικός πεζογράφος ποιητής και λαογράφος

Πέρασε σχεδόν ένας χρόνος από τότε που χάσαμε άδόικητα και πρόωρα τον Γιώργο Ιωάννου, τον λογοτέχνη και φίλο, που είχε κατορθώσει να γίνει μία αναντίρρητη άισιομότητα του καιρού μας - και όχι όδικα.

Γέννημα και θρέμα της Θεσσαλονίκης, ο Ιωάννου πρωτοπαρουσιάστηκε στα ρόματα σαν ποιητής, το 1954, με το «Ηλυσσίδι» του, για να συνεχίσει και να κλείσει την ποιητική του καριέρα το 1953 με την συλλογή «Τα χιλιά ένντρω». Άνθισε στον κύκλο της «Διαγενέσεως», συνδεδεμένος φυσικά με τον Μήνο Χριστιανόπουλο και η κριτική τον έχει κατατάξει μαζί με τον ποιητή αυτόν και με τον Νίκο Αλέξη Ασλάνογλου στην ομάδα των «ερωτικών ποιητών» της Θεσσαλονίκης. Φυσικά, δεν έφερε κανείς σε ποιά έπιπέδο θα έφτανε η ποίησή του Ιωάννου, αν δεν σπρέφανται ο δημιουργός της στην πεζογραφία.

Η στροφή αυτή έγινε άμως, μάλλον πολύ άπο το πρώτο πεζογραφικό του Ιωάννου («Γιό ένα φιλότιμο» - 1964) έχουν σαφείς άποηρήσεις άπο ποιήματά του. Όπως και νόναι, η στροφή του ποιητή προς την πεζογραφία άποδείχτηκε για το καλό, τουλάχιστον στο έλληνικό δηλητήριο. Εκφράζοντας την πόλη του, τα προπολεμικά παιδικά χρόνια του σ' αυτήν, τα πάθη στην κατοχή και στα δύσκολα πρώτα μεταπολεμικά χρόνια, ο Ιωάννου, με τον χαμηλόφωνα εξομολογητικό λόγα του, τον προσιτό σε κάθε άναγνώστη, έδωσε μία σειρά άπο πεζογραφημικά, στο πρώτο θιβλή του, το «Γιό ένα φιλότιμο» και την «Χαρισφόρα» - 1971 - και την «Μόνη κληρονομιά» - 1974 - που όικαια κατέκτησαν το κοινό και εινάινθησαν άπο την κριτική.

Ο Γιώργος Ιωάννου πέρασε δύσκολα παιδικά χρόνια, έζησε όρικέτο διάστημα στους κύκλους των κατηχητικών, άργότερα πάλεψε για να όποιδόσει στο πανεπιστήμιο, φιλόλογος. Άκολούθησε μία ζωή περιττανόμηνου καθήγητη, ένα σχεδόν συνεχές ταξίδι που τον έγινε είτε στο ιωνικό Γιού, είτε στη μακρινή Κυνουρία και την άόκητη υπό άπομαρυσμένη Λιθού, και τελικά ο

«Μητέρα Θεσσαλονίκη» τού Πεντζίκη, τα θεία τουλάχιστον τού Ιωάννου ή τού Βασιλείου, αλλά και άλλων, που, λίγο - πολύ, δείχνουν ότι στο άσχηματικό τους έργο ή Θεσσαλονίκη είναι καθοριστικός παράγοντας, γιά να μήν πούμε μόνιμο τόπιο.

Ένα περιοδικό που διέζει

Κυκλοφορούν άρκετά λογοτεχνικά περιοδικά στην Αθήνα και μερικά μπορούν να χαρακτηρισθούν σαν... ανεπίσημα τού είδους. Οσάοσο, θα ήπρεπε να προσεχτεί περισσότερο τό περιοδικό «Σημειώσεις» που περιλαμβάνει μόνο δοκίμια και μελέτες (ένος τομέας άδύνημνος τήν Ελλάδα) και πού τό πνευματικό επίπεδο τών έργων, πού δημοσιεύονται, είναι υψηλό. Εκδίδεται από μία ομάδα πνευματικών ανθρώπων πού δέν βορυθούν άλλα δημιουργών.

μπορούσε να άμφοιστήκη, τέλος, τήν τεράστια προσφορά τών νεώτερων και σύγχρονων ζωγράφων μας;

Οι ειδικοί

Μέ τό λόγια ίως κανείς. Όμως, οι πράξεις δείχνουν τό αντίθετο.

Μερικές μεγάλες ιδιωτικές συλλογές μόνο τυχαίον προσοχής διατήρησης από ειδικούς και τό έργα της Εθνικής πνακοθήκης τών Αθών. Ειδίκοι, πού σπούδασαν στό εξωτερικό, φυσικά, άφού στήν Ελλάδα δέν υπάρχει άνάλογη πανεπιστημιακή σχολή ή έδρα τμήμα σχολής.

Από αυτούς δύο ή τρεις έγγάζονται στή Θεσσαλονίκη, μεταξύ αυτών και ή κ. Άγγελια Παπαδοπούλου, πού αυτή τό στιγμή άσχολείται με τή συντήρηση τών ζωγραφικών πινάκων τού έμπορίου και διορηγικών έπιμελητηρίου, ενώ παλαιότερα συνεργάστηκε και με τό λαογραφικό μουσείο της πόλης.

Τό ποτικό της σπιτί, πού βρίσκει στην παλιά πόλη, πού τό όποιο έχει μείνει και έσωτερικά σχεδόν άνέφορο μέχρι σήμερα, τό παλιά

μικρός, φυσικός και Ιστορικός τέχνης, αλλά και όσους έχουν πείρα τρών χρόνων και πύνα, πράγμα πού φυσικά έλέγχεται στις έξέτασεις. Μετά από τήν άποποίηση της από τήν «μύστη» έπιπέδου σχολή, άποφάσει να έπιστρέψει γιά να εργαστεί έδώ.

Στήν Ελλάδα

Γιά τό μέλλον παρόμοιων σχολών στή χώρα μας, είπε ότι πιστεύει, πώς οι ίδιοι οι καθηγητές τών μέσων σχολών πού ήδη υπάρχουν, έμποδίζουν τή δημιουργία άνώτερων, με τήν αίτιολογία της άνεργίας, πού δό αντίμετωπίσουν σέ τέτοια περίπτωση, οι μαθητές τους.

Επιστρέφοντας στή Θεσσαλονίκη, συνεργάστηκε άρχικά με τό λαογραφικό μουσείο και άργότερα με τό έμπορικό και διορηγικό έπιμελητήριο, ενώ και τώρα συνεχίζει συνεργασία με τό λαογραφικό, στήν έκθεση «Αστική σπιτί», όπου έχει άναλάβει τήν προληπτική συντήρη-

όποιο έπικάθεται στήν έπιφάνεια τού έργου, και με τόν καιρό προκαλεί ζημίες.

Ειδικότερα, γιά τήν ύγρασία, ανέφερε ότι τό ζωγραφικά έργα άποτελούνται από υδροσκοπικά στοιχεία. Τά υλικά, όμως, έχουν διασπορητική ύγρασία μεταξύ τους (ξύλο, ύφανμα, ζωγραφική έπιφάνεια), όπότε απαιτούν ή πλητύνονται από διασπορητική ποσότητα ύγρασίας, έτσι δημιουργούνται οι βασικές ζημίες, «σπασμοί» ή και άπολεπίσμος άκόμη. Τά ίδια ισχύουν και γιά τή θερμοκρασία. Τό φώς, επίσης, δημιουργεί φωτοχημικές ένώσεις, πού προκαλούν ζημίες.

Μιά τέχνη παλιά

Όλα αυτά άρχισαν να έρευνώνται περίπου τόν 16ο αιώνα, στήν Ιταλία, άρχικά, όπου και υπήρχε πλήθος έργων ζωγραφικής. Αποτέλεσε και έναν έπιστήμη ή μάλλον συνδυασμός έπιστημών και τεχνών, όπως της φυσικής, της χημείας, της Ιστορίας,

είναι δυνατόν ή μελλοντική έπιείωση.

Η αισθητική άποκατάσταση είναι ή πράξη πού εφαρμόζεται γιά να έπιστρέψει ένα φθαρμένο ή κατεστραμμένο άντικείμενο πύ κοντά στήν άρχική του φόρμα, σέχδιο ή λειτουργία, με τήν άντικατάσταση χομένων κομμάτων ή τμημάτων. Αυτό γίνεται γιά λόγους έκθεσης, όταν ή άποκατάσταση τους θα προστάτει τό άντικείμενο και με άπόλυτα ασεασμό στήν αισθητική ή Ιστορική τους άκερασιότητα.

Η τεχνική

Η πρώτη έπαφή με ένα έργο γίνεται με τήν κατευθείαν όπτική εξέταση, τήν εξέταση με πλάγιο φωτισμό, τήν παρατήρηση με τή βοήθεια υπερυψωμένων άκτινών, τήν ύπερύψωτο φωτογράφιση, τή μακροσκοπική και μικροσκοπική εξέταση τού, τή λήψη άκτινογραφιών.

Οι μέθοδοι αυτές, ή καθεμία χωρί-

τα άσχημα έργα στήν τμήρη της παρακολούθησης της κατάστασης τών έργων.

Συνεχίζοντας, άνέφερε, ότι όλα τά μουσεία στήν Αθήνα έχουν συντηρητές, όπως και τό άρχαιολογικό μουσείο και ή έφορία βυζαντινών άρχαιοτήτων στή Θεσσαλονίκη, και ότι και έλάχιστοι ιδιώτες άπασχολούν μερικώς. Όμως, τό έπιπέδο γνώσης δέν είναι τό άπαιτούμενο, έτσι ή συντήρηση δέν γίνεται σωστά, ούτε άλοκληρωμένα, όσον άφορά τό σύνολο τών έργων. Από τήν άλλη πλευρά, οι δυνατότητες επαγγελματικής άποκατάστασης τών ειδικών είναι μπόδισμένες, τά υλικά πού χρησιμοποιούνται όλα εισαγόμενα, οι δυνατότητες έρευνας και μελέτης άνύπαρκτες.

Ετσι, δημιουργείται φαύλος κύκλος, ή ήμελίχτες μόρφωση, έπιπλέον, στις έλάχιστες περιπτώσεις ένδιαφέροντος, αυτοί πού σπουδάζουν στό εξωτερικό επιστρέφουν έξανά εκεί, πού μπορούν να εργαστούν και τό έργα έξακολουθούν να έγκαταλείπονται στήν άδιαφορία και της ύποσχέσεις τών άρμοδίων.

ΑΓΓ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ

Ο ιωώργιος κωνάνου περσος σούλας πούκα χρονία, εκήρη άμεινω διάστημα στούς κούκλους τών καθηγητών, άργότερα παρήγαγε γιά να σπούδασει στό πανεπιστήμιο, φιλόλογος. Ακολούθησε μιά ζωή περιπλανώμενο καθηγητή, ένα σχεδόν συνεχές ταξίδι πού τόν πήγαυε είτε στό κοιντόν Γιβά, είτε στή μακρινή Κυνουρία και τήν άπό τήν άπό τήν άπομακρυσμένη Λιθύνη, και τελικά ο Ιωάννου κατέληξε στήν Αθήνα, στό ύπουργείο παιδείας αλλά και στόν όμφολό της πολιτιστικής ζωής της χώρας, πράγμα πού δόθηκε πού στήν άναγνώριση του, σάν περσάφωρο.

Από κει και πέρα ή σταδιοδρομία τού Γιώργου Ιωάννου συνδυάστηκε με μία αύξημένη λογοτεχνική παραγωγή και με μία έντυπωσιακή προβαλή. Η περσάρια του άναγνωριζόταν στό διάκριο. Οσάοσο, άφού μιλήσαμε γιά τήν ποίηση και τήν περσάρια του, πού δό ήταν να θυμηθούμε ή έναν άλλο τομέα της συγγραφής του, δραστηριότητας. Πολύ τόν συναινούσε ή λαογραφία και τό δημοτικό τραγούδι, και έτσι ο Ιωάννου παρουσίασε «Δημοτικό τραγούδια της Κυνουρίας», μιά έκδοση δημοτικών τραγουδιών, τις «Παραλόγες», τό «Παραμύθια τού λαού μας» και τόν «Καραγκιόζη» όπου έγραψε και έμπεριστατωμένες εισαγωγές.

Από τήν άλλη μεριά έν ενδιαφέρει πολύ ή μετάφραση. Ετσι σέ συνεργασία με τόν Κάρολο Τσιφλίκ είχε μετάφρασει τό 1959 ή «Τραγούδια της Σιθιάς» τού Πέτρο Μπλέζου, και άργότερα τήν τραγωδία τήν Ειρήνην τού Πλάτωνα ή έν Ταύρος». Ακόμη είχε γράψει ένα θεατρικό έργο γιά παιδιά, πού πλίκθηκε στό Εθνικό θέατρο, έγραψε μόνος του και εξέδωσε τό περιοδίο «Φυλλάδιο» και δέν έπαιε να εκδίδει θείαλα με περσάρια του. Υπήρχε ή πληροφόρηση, μάλιστα, ότι έγραψε κάποιο μυθιστόρημα, άλλα δέν είναι γνωστό, μέχρι πού σημείο ήταν άλοκληρωμένο.

Πολυγραφώτος και δραστήριος ο Γιώργος Ιωάννου είχε τήν άτυχία να άσθενήσει και τελικά να φύγει από τή ζωή στό 58 του χρόνια, άφήνοντας ένα σθεητό κενό στό χώρο της νεοελληνικής περσογραφίας, άλλα κληροδοτώντας στό γράμματα μας ένα έργο δέια, μιά «κληρονομία» πολιτική.

ΝΙΚΟΣ ΜΠΑΚΟΛΑΣ

Όταν οι είδωλολάτρες κυνηγούσαν τόν Άγιο Παύλο στήν Κασσάνδρα, αυτός με τό φτερά του άνοιξε γρήγορα μιά τρύπα μέ στή γή, θυθίστηκε μέσα της και προχωρώντας λοξά έφτασε σ' ένα ξεροπήγιάδο όπου και χάθηκε. Βγήκε κατά τό θράδυ άπ' τήν άλλη μεριά της Γλώσσας, τή δυτική, εκεί πού σήμερα, όχι τυχαία θέβια, είναι οι άγροτικές φυλακές, έκανε σινιάλο σ' ένα καρδί πού μ' άνοχητό παλιά καρτερούσε και έκλεινο σιμώνοντας ύπάκουο τόν πύρη και χώνεψε κατά τή Σκιάθο στό πέλαγος.

Τώρα, τό ξεροπήγιάδο αυτό είναι γεμάτο άναμένο νερά και μένει πάντα άσπέρντο. Μό και οι φυλακές, όπου ή μιά μέρα πίνονται γιά δύο, είναι οι αυτές, σπέρντες. Σπέρνται όμως τέτοια δέν γίνονται πιά. Ο θεός δέ βοηθάει όλους τους κατατρεγμένους.

Τρεις πτέρυγες έχουν οι φυλακές, τρεις φορές τις έπισκέφθηκαν ή ένύ, τρεις τρόπους ένίπνοσης να εισέρχονται. Πρώτωνα ή φαντασίο πού τις έριες νύχτες στό κυρίο, στριφογυρνάου στο κρεβάτι μου, ώπου τό σεντόνι μου γινότανε σό βρόχος, ή ύπερα δώ τή μέρα γυρφοφανα και γλυκομυλούσα αυτούς πού με τό καλό ή με τό άρσι, σάν έπισκέπτη ή σόν κατέκοι, θα μπορούσαν κατά τή γνώμη μου να με μπύσουν. Χωρίς να έχω πεί, ήξερα πούλες πολλά: στού Σταυρονικήτα βρίσκονται οι δικασμένοι πάνω από χρόνο, στού Ξενοφώντος οι βαρυσπινίτες ή οι τοκήμονες και στούς Καρακάλλου οι λογομήτες. Στό Άγιο Όρος, τή δεύτερη φορά πού δώκωθα να πάω, είδα όλα αυτά τό μοναστήρι, μιά λέω να τό έρανόμ με προσοχή και άλλο μάτι, τώρα πού γνώρισα και τό παλιό μετόχια τους.

Στού Σταυρονικήτα εισχώρησα με τό λεωφορείο της γραμμής. Τό πρώνο έρομολόγιο, έχει δέν έχει καταβόσκος, περνάει πάντα από μέσα. Στού Ξενοφώντος έφτασε έσπινικό μ' έναν γιορτά και στού Καρακάλλου με τω πορηγό πού κουβαλάει τις γαλάζιες. Στού Ξενοφώντος παρμένια πολύ. Μείζε άλλωστε τόν κόπο. Μ' άρπαξε μιά μέρα ο γιατρός και τρέξαμε. Δέν έξερμα περί τών προέκτασι - είχαν πλεωμωσέν. Σίγοινα, κάποιος άταν χτυπημένος ή άρρωστος βαριό. Συνώνοντας όποιουσας φωνές πολλές ή ούρλιασμα. Κραυγάζον από μέσα οι κοτόδικοι, κάτι με έπιμνην ήπναιου. Σε λίγο μάθαμε τή άκριβώς συμβόλεια. Είχε έρξει έκεί τόν όνω διαταγή να μεταφέρουν μιά ομάδα παραπονηών πύω στό Γεντί. Κουλέ πρός τμήρια τους. Αυτοί φυσικά δέν ήβλεαν με κανέναν τρόπο να φύγουν. Τόν άργηνο τώ, ένα νεαρό ταραβία, οι φυλακές τόν είχαν πσυχαλίσει και τόν είχαν κλείσει στην άπομύνηση. Εκείνος πύω να μιστούσε τή μεταγωγή βρυμίσιας τό πήλμο καβί, τού άπομυνητρίου και κατάνε, κόμησης κομμάτια του. Τώρα, σφάδζε μπροστά μας και ξεροπόλοους. Τοξίκωμής, θέβια, γι' αυτό και τόσο άπελιπόμενος. Τό σχεδόν άλόγιμο κορμί του ήταν εικονογραφημένο κατά τις καλύτερες παραδόσεις της φυλακής. Ουκ είδατε ότι τό σωμα ήμιν νας τού έν ήμιν όγιλο πνεύματος έστιν; Πώς μπέρσε λοιπόν να χωρέσει και τόση βρωμιά; Και όμως άπάντα σ' αυτό τό παθιασμένο σώματα ριζώνε από βασιλικών στην κοπήρδ ο Σταυρός τή Κρήσιού.

Επειδή ή κατάσταση πού παλικαριού ήταν σοβαρή, τόν άρπαξε άμέσως ο γιατρός με τ' αυτοκίνητο ή άπομένια έγώ όραμάνι στις φυλακές τού Ξενοφώντος. Με περιμάχων οι φυλακές, με πήγαυε στην τρέπαξη γιά μεσημερίαν. Στό μοναστήρι και στις φυλακές όλο τό φαί έχουν στό νού τους. Σο τρώγαν, κάποιος διάβαζε ή ξεγνήσου διαταγές. Όπως άκριβώς στό Όρος, πού διαβάδων κάποιο άνω κείμενο κατά τό φανητά. Αλλωστε, τό κτήρια πού μένον οι φυλακές είναι έκείνα τά ίδια τά παλιά τών καλοήγων. Μόνο πού οι φυλακές άντιστοιχούν πού πολύ με τους έργάτες τών μοναστηρίων, ένώ κάλογροι είναι οι ίδιοι οι φαλκισμένοι.

Κατά σύμπτωση ίως, στο πρώτο μου ταξίδι στό Άγιο Όρος, τή μοναδική θραβή πού έμεινα εκεί, στή μνην τού Ξενοφώντος στή Άγία περάσει. Θυμάμι πάντα τό φαλοδίσκο της θαλάσσης και τό πεγγάρι μέ στήν άπόλυτη γαλήνη ή ήσυχία. «Πού ζούμε έμεις, βέε μου», έλεγα και έανόλενα, άδεια προσεχόμενα. Παρόλα αυτά τήν άλλη μέρα ήπρά τό καρραβιά ή άγία πύω γιά τόν κόπο. Δέν έβρισκε διάθεση γιά περιοδείας. Δύσωσα γιά όνιγμια και έβγαυε μπροστά μου ή πονηριά ή ή χαράδρα. Η άλήθεια είναι πώς τό κέφι μου είχε

Τό έλληνικό διήγημα Ο ΛΟΓΟΤΙΜΗΤΗΣ Τού Γιώργου Ιωάννου

κοπέι άκόμα πρίν πατήσω στήν χερσόνησο. Τήν προηγούμενη άκόμα, καθώς τό πύαμε στην παρολμία της ληισίας, ένας άπ' τό δικάνα τραπέζι έβγαλε, τό περιστρίβον τού έσπινικό, τό σπέρσε στό κεφάλι ενός μεγαλόσωμου σκύλου πού γυρνούσε με έμπιστοσύνη γιά κάποια άνόμενα σκύ, πυροβόλησε και τόν ώριωσε κάτω. Τό γλάνει ένσυνήχεται σά να μίν είχε συμβεί άπολύτως τίποτε, με τό πύαμο τού σκύλου δίπλα στή τραπέζια, πού μερικοί μεθυμένοι γιά μιά στιγμή τό τασαλάπησαν, καθώς χορεύανε ξετρελαμένοι τοιφετέλι. Άπ' τό περιστάτικό αυτό με τό άπ' τό άφρονο λύζε, άνέστηκα τά πρώι με πού άσχημη δίδεσθε στή μπενζίνα. Η θάλασσα ήταν λάδι, έμμένο όμως πού φαίναντα σά ρετινόδολαδο. Κατέβηκα τυχαία στήν πρώτη σκάλα. Πήρα τήν άμμουδιά και προχωρούσα άπελιπόμενος. Έφτασε στό άδοχηριού όργα τό άπάνευμα. Μιά παράκληση στην Παναγία με γαλήνιψε κάπως. Στού Ξενοφώντος έφτασε μετά τή δύση τού ήλιου. Δέ μ' άνογαν στην όρχή, είχε περάσει ή ώρα. Θέλον έπίσης διαμνηνίτη» με τάρσανε στις διατυπώσεις.

..

Σ τις φυλακές τό πράγματα πήγαυναν πύ όμαλό γιά μένα. Τό άπόγευμα περπάτησα μέσα άπ' τό πεύκα ως τήν έρημη άκροπύαλιό. Μού είχαν πει κι αυτοί να έπιστρέψω πρίν άπ' τή δύση. Τους είχα δώσει τό λόγο μου. Εντούτοις σκαρφάδωσα σ' ένα βράχο ή έκαιμα σινιάλα στό καίκι ενός φιλαράκου πού έψαχνε γιά ροφούς πού έζω.

Ήθελε να με πάρει, είχα έσφακιά άγριευτεί. «Ροφοκτόνο», τόν είχαμε έπανώσει. Κανέναν τους δέ με πρόσζε -τίποτε δέ γίνεται τυχαία- και έτσι ξεγυμνάθηκε με της ώρες πολυμύσιος. Έβουο ή ήλιος κι ένώ είχα ξεχαστεί. ήρθε ένας δεσποφυλακής, πού τόν είχα προσέξει, νό δει τί γίνοντι. Γυρνώντας από μονοπατί μυσιτικό βήθηκαν ένα νόμια της Μένδης με τή γνωστή παράσταση πού κυρ - Μέντιου και θάλαμε τά γέλια δίχως σκόλια. Μετά τό φανητό με ήρπε στή κοπήρδ του. Από κει έλάετες κάπως μέ τις φυλακές. Μού ξεγνήσου τις κινήσεις τους, μού έλέγε όλο γιά κείνους. «Αυτοί πού ποινύουν ήρμηνί είναι ρόκη, ψυθιριό. Οι άλλοι όποι και τόσο. Πάντως, έρχονται στήμες, όπως σήμερα, πού τους πύναί όλους μαζί ο παροξυσμός. Γίνονται τότε έπικίνδυνα, βάζουν φωτιές, κάδουν τις φάδες τους, σκίζουν τά ρούχα τους, ξετρυπώνουν και πετάν μάχαιρα. Μετά κάμνουν και παραβάνονται τρέμοντας. Καλά παιδιά οι παροξυσμοί, όμως σποραδικάσμενα. Οι άλλοι βορυμινίτες σχεδόν καθόλου δέν είναι έπικίνδυνα, γιάτ συνήθως δέν είναι

παθισμένοι. Σε μιά καλή στιγμή έκείνα ένα έγκλημα. Οι παθισμένοι έγκλημίες δέ βρίσκονται έδώ είναι είτε θάνατο ή ίσοιότες».

Όσο μιλούσε αυτός, τώ ή ψυχή μου έπαινε έξ ιδίων τήν τρυφερότητα, πού κρύβεται πολλές φορές πίσω άπ' τό έγκλημα. Και ένασπορεύει ή συμπαθία μου γιά τους κυνηγημένους έστω και δικαίως. Αλλωστε, πάντα είμαι μ' αυτόν πού ένα ένταλμα πού όπειλε τόν ύπνο και μιά ύπογραφή πού έβαλε όσυλλόγισα κάτω άπ' τήν όπολογία του, πού φέρνει τρέλα. Οι περιπτώσεις αυτές μέχρι δοκρύων με σπινιούνα. Πρώτον γιάτί τις έζισα και δεύτερον γιάτί δέν ύπόρχε άσφαλώς, συμπαθητικότροπία άπ' τόν άντρο, όταν αυτές βρίσκονται σε κατάσταση άδυναμίας. Εξέλλω, είναι κάπως και μιά ικανοποίηση αυτό, μιά έπιβεβαίωση ότι έσύ ο άλοφάνερα άδύναμος, δέν είσαι έντελώς άσπορετικός άπ' αυτούς. Γι' αυτό και ένθουσιάζομαι με τους φίλους μου, όταν κλαίει μπροστά μου.

Συμφωνώ με σέ όλα. Τό είχα σκεφτεί από καιρό κι ένώ. Αλλη άξιο έχουν οι παθισμένοι κι άλλοι οι κοινοί παρόστες τών νόμων. Αλλά τώρα ένώ προσπαθούσα να φερω τήν κούνέντα αλλού στήν έρωτική ζωή τών καταδικών. Γιατί θέβια δέν μπορεί νά μίν ύπόρχη. Τά ήξερε όλο, μού είπε λεπτομερείως πού τό άπόδεχονταν. Τά συνήθισα μοναστηρίων καμιάματα. Μιλούσε προσεχτικά και με λεπτότητα, με συμπαθία σχεδόν. Κάπως όνθρωπος και χριστιανός. Ναι, αυτή είναι ή όρθή θέση, ή όρθόδοξα χριστιανική. Τό άνασπάρτα και οι διαγώνι είναι πάντοτε ύποπτα. Όμως τό μάτια του, λαμπύριαν όσυνήθιστα μές στό σκοτάδι.

Μού έπέτρεψε να ζυνώσω στό παράθυρα πού ήταν άπ' τήν πλευρά μας. Γαλήνη έπιπράουσε μέσα. Σπαρρής και δέν ήταν οι ίδιοι άνθρώποι πού άναστάσαν τόν κόσμο τό πρώι. Μερικοί αμύητασμον. Είχαν μιά έσπερήδη άνοχη ή συζητήσιον. Αποκλείω να μιλούσαν γιά ποδόσφαιρο ή πολιτική. Αυτά, είναι γνωστό, δέν τό χανεύουν. Βάζω στολήγια πώς θα κάρναν κριτική πού τελευταύια έρωτικό έγκλημτος ή της κλοπής. Τρελαίνονται, θέβια, γιά κάτι τέτοια. Είχαν άλλωστε, πού πολύ σπουδία πράγματα να παρατηρήσουν. Καί έβρω καλά, πως όταν τελειώνει κάποια δική, όρχίζου μέρα με τή μέρα να περμύουν τους καταδικασμένους. Κι εκείνοι, πράγματι, σέ λίγο έμφανίζονται, άν έχουν, θέβια τό μέρα. Ετσι κι ένώ όταν καταδικάζουν κάποιον σέ θάνατο, κάθε τρεις και λίγο είμαι νεορό μιά τού. Καί τις νύχτες πού έχω άγνια τόν σκέπτομαι και προσπαθώ να φανταστώ ή να κόνει τή στιγμή εκείνη και σά να παρηγορηθεί λίγο με τό δικό μου. Μερικές φορές έχω συμβεί να μαθαίνω τό άλλο πρηνί πώς τόν τωσφέναι, ίως γι' αυτό τόσο πολύ τόν σκεπτόμουν τή νύχτα. Αλλοι, πύ κει, με ύφος όπόκοσιο έκαιγαν τό έρόγχερμό τους. Ένας δύο

-κότι σκληρές φυσιογνωμίες- μού φάνηκαν γνωστοί από τό σκυλάδεια, όπου παλαιότερα καμιά φορά τριγυρνάου. Κι όμως, παρά ή σκληράδα τους κεντούσαν τις χάντρες ή άπ' γυναικες πύ σοβαρά, αυτοί πού όταν είναι έξω κάθε τί τό σχετικό έγκάρδια τό περπονούν πού τό χλευάζουν. Πολλοί άπ' τούς νεορούς, μόνο με τό σωβρακάκι, ήταν μουσλαμνίτες άμέριμνα στό κρεβάτι τους και κανίβαν. Σφανικά, ένωσα κάτι να με σιπεινάει, όπως όταν θάλειες τόν άλλον να ζει εύτυχισμένο, ένώ έσύ άκριβώς δίπλα του δυστυχέι. Πού είναι πύ έλευθερα άραγε; Εδώ ή μέσα στην οικογένεια, τόν κούκο και τό ύπαλληλο. Πάντως, μού έδει να είναι άφάνταστα λιγότερη άπ' τή δική μου ή μοναξία τους. Καλύτερα, βαρρύ, πολύ καλύτερα σέ μοναστηρί ή στις σιμερές φυλακές, μού μ' αυτούς πού έκαναν τό θάλημά του, παρά έξω, με τόσους διατυπώσεις και άφυσταμμένους. Δέν είμαι νομίζω τρελός. Έβρω καλά ή καθόρθα υπάρχουν κι εκεί μέσα. Όμως είναι δυνατό ν' άγγίξεις και τις πιά άποκαθωρμένες καταστάσεις.

Σχεδόν άπάντων μου, ένας θαύς νεαρός γύνωνταν όργα, προσπαθών γιά κοιμηβή. Αποκαλύπτονται σινά σινά τό όρειχάλκινο σμάτα του. Στό τέλος, ότον διάφορος έβγαλε, τά ρούχα του, δύο τρεις, πού κάρναν τό έρόγχερμό τους, σπίασαν γιά μιά στιγμή τό κεφάλι, ή ύπερτα έναδοκίμων πιά πολύ στή δουλειά τους σά βαμπαμώμι. Πράγματι, τό κορμί ούτό ήτον από κείνα πού γυρνώφταν με πόδες οι είδικωλάτρες άγγειογράφοι ή πού σμίλευε ο γλύπτης Πολύκλειτος. Αναπάντεχα ψυβήρια στούς στήχους.

Μά σόν τόν άντρα πού 'θα χέις στού άρδάκο τή Λιθάδι, Χαρά σόν πού τόν έσπερνε κι άπού τόν κοιλούσαν... Ο νεαρός κώχθηκε σχεδόν γυμνός στό κρεβάτι του. Θάταν κι αυτός άόριστο έρευτεμνός με όλα. Ρεμπέτικο όλο σεντόνι σά να άκούγονταν.

..

Τι να γίνεται άραγε στις γυναικείες φυλακές; Τι κάνουνε, τι συζητούνε; Έχω ν' άκούσω ιδιαίτερως σονιμικές γυναικικών άπό τότε πού ήμουν πολύ μικρός και δέ με λογαριάζαν. Λένε, πάντως, πολλά και τομληρά μεταξύ τους.

Πόσα σπουδία πράγματα μπορεί να μάθει, όταν περιοριστεί ή όταν έξερει τί θέλει. Τι να τις κάνουν τις Εσπερίες και τά γάρσια; Τι να τις κάνουν τις έπιοπτες της γενικής και της πιατής τουριστικές γνώσεις; Να ήσασ στό Άγιο Όρος, να ήσασ στό Σινά, στις φυλακές στήν άση της Κούφρας, μάλιστα, ήλιες φορές ναι. Εκεί, βαρρύ, μέσα στή συνεχή ένάντηση της λεπτομερείας, είναι ή σωτηρία και πρέπει γρήγορα να τό φροντίω. Οι μέρες λογαριάζονται εκεί γιά τήν αιώνητητα.

Σάν τέλειωσα ή θάρδια, τραβήξαμε γιά τό καλί τού δεσμοφύλακα. Πέρα, κατά τή έφιαλτική Θεσσαλονίκη, όπου οι διάφοροι φώνααν ξετρελαμένα. Ας βρέξει, ας πέσει, ά, τι θέλει, δέν μπορώ να στενωμνέμαι και γι' αυτούς.

Επεσο στό άδειανό κρεβάτι πού άλλο φυλακα και έναείδιο τό δράμα πού μάλλον ένώ ο ίδιος σινά σινά έχω πάλι: πατούσα θήθεν άλόγιμνος με τό δέξι μου πόδι στή Γλώσσα της Κασσάνδρας, έκει στις φυλακές, ένώ με τό ζερβί στό Άγιο Όρος, στήν καρδιά του. Κάτω άπ' τά αέλια μου φουκίους ο ά κόλος ο Σιγνιούτης ή ο κάλος της Κασσάνδρας, ένώ ή Σιβώνια πλατάγνει φαλλός τεράστιος στό Αίγαιο. Πέρα θάβη, ή Σκιάθος, ή Σκόπελος, ή Αλόωνισος, κι άλλα πασίγνωστα ξεροπήγια της Ασπής θαλάσσης. Πούς έξερει τί προσωίνωζον πάλι αυτά τό όρόμπα στο.

Τήν άλλη μέρα έργαυα γιά τού Καρακάλλου με τ' αυτοκίνητο πού κουβαλάει γαζόζες. Βροντολόγισα μελωδικά σόν παράδρομο. Ηταν κι ένας βαρυσπινίτης στρυμνημένος δίπλα μου, πού με κοταπέζει σχεδόν με σέβας. Τού Καρακάλλου είναι «όνοκόντιο κατάστημα» έλεγε. Οι καταδίκιοι πού δείχνουν καλή διαγωγή είναι έλευθεροί μές στην περιοχή τους. Καμιά φορά τούς στέλνουν σά στό Μουδανιά. Γυρνούν τό θράδυ, δίνουν τό «παρόν» και κλείνονται μόνι στή καλή τους. Είναι λογομήτες αυτοί, έχουν δώσει τό λόγο της τήμης τους. Καθώς περνούσαμε, μός χοιρεύοσμον μέσα άπ' τ' άμπελιά, τα χωράφια ή τις έλιές. Οραιοι είναι έδώ ο τόπος κι ή θάλασσα. Όλο ζουζούνια και πούλια. Μά γιά να φτάσεις έξω δέν είναι διάδω εύκολο. Πρέπει πολλά να κνείεις και να πάσεις.